

We Lwowie, dnia 29. czerwca 1901.

Sprawozdanie

Komisji dla włości rentowych o sprawozdaniu Wydziału krajowego w tym przedmiocie.

Wysoki Sejmie!

Od czasu, kiedy badania statystyczne stwierdziły zanikanie w naszym kraju średniej posiadłości rolniczej, wypowiedanem było nieraz i z najrozmaitszych stron przekonanie, że owe zanikanie średniego stanu rolniczego, w szczególności zaś gospodarstw włościańskich, mogących utrzymać rodzinę bez uciekania się stale do pracy w obcym gospodarstwie, jest klęską dla gospodarczych i społecznych stosunków, klęską wymagającą energicznego przeciwdziałania ze strony kraju i jego ustawodawstwa a nawet ze strony ustawodawstwa państwowego.

W ślad zatem wystąpiły różne projekty mające na celu ochronę średniej posiadłości rolniczej od zaniku, omawiane w literaturze, w prasie peryodycznej i na rozmaitych zebraniach publicznych. Na ostatniej sesji sejmowej Komisya agrarna złożyła Wys. Sejmowi sprawozdanie o trzech projektach, ten sam cel, t. j. ochronę średniej własności rolniczej, mających na oku, mianowicie o wniosku posła Potoczka w przedmiocie włości rentowych, o wniosku posła Hupki odnoszącym się tworzenia zagród niepodzielnych i o rezolucjach odnoszących się do zmiany przepisów spadkowych powszechnej ustawy cywilnej. Wys. Sejm po dyskusji ogólnej, przeprowadzonej nad tem sprawozdaniem, przekazał to sprawozdanie a z niem i wnioski niem objęte bez bliższej wskazówki Wydziałowi krajowemu.

Wydział krajowy, rozpatrzywszy całą przekazaną mu sprawę, musiał uznać za słuszny tak wspólny punkt wyjścia wspomnianych wniosków, t. j. fakt zanikania średniej własności rolniczej, zwłaszcza włościańskiej, jak i cel ostateczny, który one mają na oku t. j., ochronę tej własności od zaniku. Rozpatrując jednak środki i sposoby posłużyć mogące ku osiągnięciu owego celu, przyszedł Wydział krajowy do przekonania, że w sprawie tak ważnej, rozległej i trudnej, która stanowi jedno z głównych zadań polityki agrarnej, nie może być mowy o jakimś jednym jedynym środku, któryby za jednym cięciem rzecz stanowczo załatwił, i że tu z szeregu zadań do spełnienia należy wybrać na razie to, którego spełnienie zaradzi najpilniejszym potrzebom a najmniej przedstawi wątpliwości i trudności w przeprowadzeniu.

Wyszedłszy z tego założenia postanowił Wydział krajowy podjąć sprawę tworzenia włości rentowych na wzór pruski, który naśladował poseł Potoczek w swoim wniosku, i przeprowadził szczegółowe studia nad tą sprawą. Jako wynik tych studyów, w części przeprowadzonych na miejscu w Poznańskim i w Prusiech zachodnich i wschodnich

przez wysłanego w tym celu urzędnika, przedkłada Wydział krajowy projekt ustawy, która zmierza do utworzenia organizacji kredytu rentowego, jako najbardziej odpowiadającego naturze posiadłości rolniczych i do używania tego kredytu z jednej strony dla zachowania przy jego pomocy zdrowych gospodarstw średnich rozmiarów, z drugiej strony dla dopomagania w powstawaniu nowych takich gospodarstw. W celu zapewnienia należytego bezpieczeństwa kredytowi rentowemu, któryby miał sięgać aż do $\frac{3}{4}$ przyjętej wartości gospodarstwa i uwzględniać połowę wartości budynków, ma służyć czasowa niepodzielność gospodarstw obciążonych kredytem rentowym, określona bliżej w drugim projekcie ustawy. Obszerne sprawozdanie Wydziału krajowego z przydanym doń załącznikiem wyjaśnia urządzenia kredytu rentowego według ustaw pruskich i przedstawia wyniki dotychczasowe tych urządzeń a następnie omawia szczegółowo postanowienia obu projektów ustaw, uzasadniając je zwłaszcza w tych szczegółach, w których ze względu na odrębną organizację władz, odmienne stosunki i potrzeby wypadło odstąpić od owych wypróbowanych wzorów.

Komisyja dla włości rentowych, której Wys. Sejm polecił złożyć sprawozdanie o wnioskach Wydziału krajowego, jednomyślnie uznała, że Wydział krajowy właściwie postąpił, podejmując obecnie sprawę włości rentowych i że załatwienie tej sprawy w kierunku obranym przez Wydział krajowy może przyczynić się znacznie do poprawy stosunków własności ziemskiej w naszym kraju i wogóle uregulowania odpowiedniego naszych stosunków agrarnych.

Ułatwienie w nabywaniu ziemi przez długoterminowe spłaty zaciągniętej w tym celu pożyczki rentowej, odpowiada gorącemu pragnieniu naszej ludności włościańskiej, aby zyskać możliwość niezależnej pracy rolniczej na własnym kawałku ziemi. Pragnienie to ożywia ludność włościańską w całym kraju i skłania ją niejednokrotnie do największych trudów i poświęceń, do wędrówek po za Ocean, by w ciężkiej pracy przez lata całe zdobyć fundusze na zakupno gruntu lub na wykupienie go z długów. Z drugiej strony zyskanie kapitału taniego, niewypowiedzianego i w długim szeregu lat umarzającego się, na uwolnienie się z uciążliwych i krótkoterminowych długów, na spłatę współsukcesorów lub postawienie niezbędnych budynków może być skutecznym środkiem ratunku dla istniejących gospodarstw średnich, których liczba szybko się zmniejsza a które są niezbędnym czynnikiem w naszym ustroju gospodarczym i społecznym. Komisyja sądzi, że ze względu na oba te cele projekty Wydziału krajowego będą przychylnie przyjęte przez szerokie koła ludności włościańskiej w całym kraju i przez wszystkich tych, którzy pragną dobra tej ludności i wzmocnienia jej znaczenia jako dodatniej siły ekonomicznej i społecznej.

Wobec tego, że główne myśli i wypływające z niej postanowienia projektów zostały omówione szczegółowo w sprawozdaniu Wydziału krajowego, Komisyja sądzi, iż może odwołać się do tego sprawozdania co do wszystkich tych postanowień, które pozostawiła bez zmiany lub przy których poczyniła zmiany jedynie stylistyczne, a ograniczyć się na omówienie zmian, dosyć licznych acz nie naruszających głównej myśli, jakie uznała za konieczne wprowadzić w obu ustawach.

Komisyja wysuwa na pierwsze miejsce ustawę „o tworzeniu włości rentowych“, oznaczoną w sprawozdaniu Wydziału krajowego literą B. Ustawę tę oznacza Komisyja liczbą I. uważając ją za główną, podczas gdy ustawa „o czasowej niepodzielności gospodarstw korzystających z kredytu rentowego“, oznaczona przez Wydział krajowy literą A., jest tylko środkiem czasowym, niezbędnym dla bezpieczeństwa kredytu rentowego, zatem na drugim miejscu stanąć powinna. Komisyja oznacza ją liczbą II. Nazwę władzy, udzielającej imieniem Wydziału krajowego pożyczek rentowych i przeprowadzającej wszelkie czynności z tem połączone, ujednostajniła Komisyja, w obu ustawach nazywając ją konsekwentnie „Krajową Komisyją rentową“.

Z szczegółowych zmian w ustawie I. „o tworzeniu włości rentowych“ podnosi Komisyja następujące :

W §. 2. określającym pojęcie włości rentowej rozszerzyła Komisyja granice obszaru i przychodu katastralnego w ten sposób, aby włościami rentowemi mogły być posiadłości wykazujące aż do 120 hektarów (zamiast 60 hekt.) obszaru i aż do 1200 koron (zamiast 1000 K.) przychodu katastralnego. Za tem rozszerzeniem, pod względem przychodu nieznacznym, przemawiają dwa względy: względ na sprowadzenie lepszej proporcji między granicą obszaru a granicą przychodu katastralnego, przedewszystkiem zaś względ na nie małą ilość gospodarstw włościańskich w górach środkowej i wschodniej części kraju, opartych

na chowie i wypasie bydła a składających się głównie z łąk i pastwisk, dla których to gospodarstw granica 60 hektarów jest stanowczo za niską. Ratowanie zaś takich gospodarstw w okolicach nadających się, jak doświadczenie wykazało, szczególnie do chowu szlachetnych ras bydła rogatego, uważa Komisya za rzecz wielkiej wagi.

W §. 3. określającym „cele pożyczki rentowej“ opuściła Komisya między tymi celami: „zaopatrzenie (gospodarstwa) w potrzebną dla gospodarczego rozwoju gotówkę czyli kapitał obrotowy“, ponieważ sądzi, że kredyt długoterminowy, jakim jest kredyt rentowy, nie nadaje się do celu, któremu służyć winien kredyt osobisty.

Natomiast wprowadziła Komisya cel dalszy pod lit. 1. c. „na spłatę spółdzielców“.

W §. 7. zamieszczono dodatek, że właściciel włości rentowej obowiązany jest ubezpieczać od ognia także „ziemiopłody“, od ich zachowania bowiem zależeć będzie możność płacenia renty.

Doniosłą jest zmiana w §. 8. Na stanowcze życzenie posłów włościan Komisya skróciła okres umorzenia renty z $67\frac{3}{12}$ i 71 lat na lat 56 względnie 52, podwyższając równocześnie roczną rentę na 450% względnie na 500%. Komisya zgodnie uznała, że skoro stosunkowo niezbyt znacznem podniesieniem renty można okupić znaczne skrócenie okresu amortyzacji, należy to uczynić, tem bardziej, że 56 względnie 52 lat są okresem dość na to długim, by gospodarzący odnieśli korzyści z zachowania całości gospodarstwa płynące.

W §. 10. Komisya uchyliła 100% karę umowną na wypadek wypowiedzenia pożyczki ze strony właściciela włości rentowej i wprowadziła możność częściowej spłaty ponad plan umorzenia. Taka spłata umożliwi skrócić okres umorzenia albo też zniżyć raty przy dotychczasowym okresie umorzenia. Częściowe spłaty nie mają jednak służyć za środek obejścia przepisu, który Wydział krajowy wprowadził a Komisya zatrzymała, t. j. przepisu, że można całkowicie spłacić pożyczkę dopiero po 10 latach od jej zaciągnięcia. Dla tego Komisya wnosi, aby w ciągu pierwszych dziesięciu lat po zaciągnięciu pożyczki wypowiedzenia częściowe, razem wzięte, nie mogły przenosić jednej czwartej części zaciągniętej pożyczki.

W §. 11. określono bliżej wypadki, w których krajowa Komisya rentowa może zażądać zwrotu pożyczki, aby ogólniejszem określeniem nie narażać tej komisji na zarzut dowolności.

§§ : 12., 13., 18. i 20. otrzymały jaśniejszą stylizację.

§. 14. odpadł, jako zawierający przepisy objęte już w innych paragrafach. Przez to zmieniło się numerowanie paragrafów następnych.

W §. 22. dodano, że jeden z dwóch członków mianowanych przez Namiestnika ma być urzędnikiem z charakterem sędziowskim.

W §. 24., który określa zakres działania Krajowej Komisji rentowej wprowadzono konsekwentnie zmiany przyjęte w poprzednich paragrafach i dodano na wniosek posłów włościńskich, że Komisya ma pośredniczyć w miarę możności przy oczyszczaniu z długów gospodarstw, które mają stać się włościami rentowemi. Zmiany w pozostałych §§. są całkiem podrzędne lub tylko stylistyczne.

W Ustawie II. oprócz przerobienia kilku paragrafów celem uzyskania większej jasności i zwięzłości, tudzież dodania całkiem nowego §. 6., który omawia wydzielenie w razach wywłaszczenia, arondacji i kommasacji, zasługuje na uwagę szczególniejszą dodatek do §. 4. wprowadzony przez Komisję. Słabą stroną czasowej niepodzielności, którą wprowadza ta ustawa jest, że nie wyklucza ona sprzedaży innej osobie i to nietylko całości lecz także pewnych idealnych części np. połowy, jednej czwartej i t. p.. W drodze takiej sprzedaży części i tak samo w drodze spadku powstawać będzie stosunek współwłasności, który przy utworzeniu włości rentowej dopuszczalnym jest jedynie ze względu na małżonków. Nie potrzeba dowodzić, że stosunek taki kryje w sobie wielkie niebezpieczeństwo dla porządnej gospodarki na włości rentowej a przeto i dla pewności pożyczki rentowej, zajmującej $\frac{3}{4}$ wartości hipoteki. Niebezpieczeństwo takie leży już w sprzedaży całej włości rentowej osobie, któraby nie posiadała kwalifikacji osobistych wymaganych przy założeniu włości rentowej.

4

Komisya uznając owe niebezpieczeństwo nie doradza jednak Wys. Sejmowi umieszczenia w ustawie ani czasowego zakazu sprzedaży ani zakazu podziału na idealne części włości rentowych, a to raz ze względu na zbyt daleko sięgające konsekwencje takich postanowień, powtóre zaś ze względu na to, że projekty do ustaw o niepodzielności gospodarstw średnich, jakie Rząd przedkładał kilku sejmom krajowym, nie zawierają takich ograniczeń. Natomiast wprowadza Komisya do §. 4. postanowienie, że, jeżeli skutkiem podziału na idealne części wytworzy się stosunek współwłasności między innemi osobami niż małżonkowie, obowiązani będą współwłaściciele donieść Kraiowej komisji rentowej lub jej umocowanemu na miejscu, komu poruczyli zarząd gospodarstwa będącego przedmiotem współwłasności i opłatę renty na niem ciążącej. Jeżeli tego nie uczynili mimo wezwania wystosowanego do nich z oznaczeniem stosownego terminu prekluzyjnego, będzie rzeczą Komisji zastanowić się nad tem, czyli ze względu na bezpieczeństwo renty nie umorzanej reszty pożyczki, nie należy postąpić stosownie do §. 11. ust. 6. ustawy „o tworzeniu włości rentowych“. Ten ustęp 6. stanowi, że komisya musi wypowiedzieć całą pożyczkę, jeżeli włość rentowa przejdzie w ręce osoby nie odpowiadającej warunkom osobistym wymaganym w §. 6. ustawy przy zaciągnięciu pożyczki.

Co się tyczy rezolucyi proponowanych przez Wydział krajowy, to Komisya przyjmując punkt IV) dotyczący wyjednania subsydjarnej gwarancji skarbu państwa za oprocentowanie kraj. listów rentowych wskazuje wraz z Wydziałem krajowym na takąż gwarancję, zamieszczoną w rządowym projekcie o włościach rentowych z r. 1893 dla listów rentowych wydawanych przez przymusowe związki rolnicze i wyraża nadzieję, że c. k. Rząd w sprawie tak doniosłej pod względem społecznym nie odmówi poparcia, które nie obciążając skarbu państwa może podnieść kurs i ułatwić odbycie listów rentowych.

Zmiany w następujących rezolucjach nie potrzebują bliższego wyjaśnienia. Rezolucyę V. polecającą Wydziałowi krajowemu, aby nie spuszczał z oka zorganizowania kredytu celem ułatwienia spłat spadkowych właścicielom włości rentowych, Komisya postanowiła opuścić raz ze względu na wstawiony do §. 3. ustawy I. punkt 1 c., według którego kredyt rentowy może być użyty także i na spłatę współsukcesorów, następnie zaś ze względu na to, że rezolucya taka byłaby obecnie czysto akademiczną a Wydział krajowy już we wstępie swego sprawozdania zapowiedział, że przy pomocy Komisji dla spraw rolniczych zajmie się dalszemi sprawami należącemi do kompletu spraw agrarnych.

Komisya wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o tworzeniu włości rentowych.

II. Sejm uchwała załączone projekty do ustaw I. i II.

III. Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ustanawia dla emisji krajowych listów rentowych Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w myśl uchwalonej ustawy: „o tworzeniu włości rentowych“, kwotę 5,000,000 koron nominalnej wartości, jako maksymalną granicę teje emisji.

IV. Sejm wzywa c. k. Rząd:

1. By w drodze konstytucyjnego traktowania wyjednał przyjęcie przez Skarb Państwa wobec posiadaczy listów rentowych Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem poręki subsydjarnej za oprocentowanie tychże listów.

2. By w takiejże drodze przyznał: 1. obowiązany do spłaty rent umarzających pożyczki rentowe Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem możność spłacania rent przypadłych za pośrednictwem c. k. Urzędów podatkowych, wraz z podatkami państwowemi; 2. Krajowej Komisji rentowej możność egzekucyjnego ściągania tychże rent zaległych w drodze egzekucyi politycznej.

4. By w teje drodze wyjednał uwolnienie listów rentowych Król. Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem od podatku rentowego.

5. By w teje drodze wyjednał dla krajowej Komisji rentowej jako Władzy z ramienia kraju tworzącej włości rentowe, uwolnienie od opłaty należytości stemplowych

i opłat od podań i pism wnoszonych do wszelkich Władz i Sądów w sprawach tworzenia tychże włości, tudzież przyznania jej prawa bezpłatnego otrzymywania wyciągów hipotecznych i katastralnych i bezpłatnego korzystania z map katastralnych.

6. By w teje drodze wyjednał zmianę ustawy hipotecznej z dnia 25. lipca 1871 r. Dziennik ust. państw. Nr. 95 w tym kierunku, iżby krajowej Komisji rentowej przyznane zostało: a) prawo przeprowadzania i żądania wykonania wpisów hipotecznych przewidzianych w §. 7. ustawy II. wprost na wnioski krajowej Komisji rentowej, b) prawo wnoszenia do ksiąg hipotecznych w chwili rozpoczęcia postępowania jej mającego na celu tworzenie włości rentowej, ostrzeżenia hipotecznego o rozpoczęciu tego postępowania z tym skutkiem, iż zastrzeżonem być może pierwszeństwo hipoteczne dla zaciągnięć się mającej pożyczki rentowej na okres czasu sześciomiesięczny.

7. By w teje drodze wyjednał uwolnienie kontraktów rentowych, przychodzących do skutku za pośrednictwem krajowej Komisji rentowej od należności stemplowej i przenośnej.

8. By spowodował jak najrychlejsze powiększenie ilości c. k. geometrów ewidencyjnych w kraju, w szczególności ustanowienie osobnego geometry w każdym powiecie sądowym.

Przewodniczący Komisji,
a zarazem sprawozdawca:

T. Pilot.

I,

U S T A W A

z dnia . . . . . o tworzeniu włości rentowych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu kraj. Król. Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

I. Cel ustawy.

§. 1.

Celem zachowania i utrzymania istniejących, żywotnych, posiadłości (gospodarstw) rolniczych średnich rozmiarów i przyjscia z pomocą tworzeniu takichże posiadłości w warunkach gospodarczo zdrowych, zapewniających ich dalsze istnienie i rozwój, udzielać będzie kraj właścicielom takich gospodarstw istniejących lub nabywcom takich gospodarstw nowo powstających pożyczek spłacanych rentą umarzającą, zabezpieczoną na takich gospodarstwach pod warunkami określonymi w niniejszej ustawie.

II. Pojęcie włości rentowej i pożyczki rentowej.

§. 2.

Posiadłość rolnicza (gospodarstwo) średnich rozmiarów to jest:

1. stanowiąca wyłączną własność jednej osoby lub współwłasność małżonków,
2. obejmująca zabudowania mieszkalne i gospodarcze, lub taka, na której zabudowania potrzebne mają być wzniesione,
3. obejmująca grunta od 3 ha do 120 ha. a wykazująca z nich rocznego czystego dochodu katastralnego nie mniej, jak 50, a nie więcej, jak 1200 K wraz z wszelkimi jej przynależnościami uważana za całość gospodarczą, może uzyskać od kraju pożyczkę spłacaną roczną rentą, która wynosić będzie 4.50 względnie 5.00 rocznie od kwoty udzielonej tytułem pożyczki.

Takie gospodarstwo, obciążone pożyczką spłacalną w rentcie, na niem hipotecznie zabezpieczoną przed wszystkimi innymi długami hipotecznymi, w księgach hipotecznych jako niepodzielne gospodarstwo w myśl ustawy z d. . . . . Dz. u. i rozp. kr. Nr. . . . . zapisane, stanowi włość rentową w rozumieniu niniejszej ustawy.

III. Cele pożyczki rentowej.

§. 3.

Pożyczka rentowa może być przyznana :

1. właścicielowi już istniejącego gospodarstwa rolniczego mającego cechy określone w §. 2. niniejszej ustawy :

- a) na spłatę ciążących na gospodarstwie długów ;
- b) na budowę domu lub zabudowań gospodarskich ;
- c) na spłatę współdziedziców ;

2) nabywcy średniego gospodarstwa rolniczego nowo powstającego :

a) na spłatę części ceny kupna gospodarstwa ;

b) na budowę domu i zabudowań gospodarskich tudzież pierwsze urządzenie gospodarstwa,

c) na spłatę ceny kupna gruntów, które łącznie z posiadaniem już gospodarstwem utworzą gospodarstwo średnich rozmiarów określone w §. 2. niniejszej ustawy.

W wypadkach 1 i 2 c) może gospodarstwo składać się z parcel nie graniczących bezpośrednio z sobą; w wypadku: 2) a, i b. winno gospodarstwo obejmować powierzchnie w obrębie poszczególnych rodzajów kultur ile możności skomasowane.

IV. Warunki udzielania pożyczki rentowej.

1) *Wolność od ciężarów hipotecznych.*

§. 4.

Gospodarstwo wyżej określone (§. 2) winno być w chwili wypłacenia pożyczki rentowej wolne od wszelkich długów hipotecznych tak, iżby pożyczka rentowa i obowiązek opłacania ustanowionej na jej spłatę renty miały pierwszeństwo hipoteczne bezwzględne przed wszelkimi innymi długami na karcie ciężarów wykazu hipotecznego, obejmującego gospodarstwo, względnie wykazów hipotecznych, obejmujących części składowe gospodarstwa.

2. *Niepodzielność gospodarstwa.*

§. 5.

Gospodarstwo winno być w chwili wypłacenia pożyczki rentowej wpisane w księgach gruntowych jako na czas trwania zobowiązania do opłacania renty niepodzielne w rozumieniu ustawy z dnia . . . . . Dz. u. i rozp. kr. Nr. . . . .

3. Osobiste cechy pożyczającego.

§. 6.

Pożyczka rentowa może być przyznana własno-wolnemu właścicielowi gospodarstwa, mającego cechy w §. 2. określone, z zawodu rolnikowi, który sądownie za marnotrawcę lub niezdatnego do prowadzenia swych interesów nie był uznany a zasobami, jakie ma, i dotychczasowem postępowaniem daje rękojmię, że pomocy kraju w formie pożyczki rentowej nie zmarnuje.

V. Obowiązki pożyczającego i terminu spłaty.

§. 7.

Właściciel włości rentowej jest obowiązany ubezpieczać od ognia budynki mieszkalne i gospodarskie na włości rentowej istniejące lub powstać mające tudzież ziemioplody w jednej z krajowych instytucji asekuracyjnych, które wskaże krajowa Komisya rentowa (§. 21).

§. 8.

Właściciel włości rentowej płacić będzie od czasu zaciągnięcia pożyczki rentowej rentę potrzebną dla jej umorzenia i oprocentowania do Kasy krajowej lub kasy, jaką wskaże krajowa Komisya rentowa, w ratach kwartalnych z dołu płatnych.

Renta wynosić będzie stosownie do tego, jakie listy rentowe wydano dla udzielenia pożyczki :

1) 4·50% sumy przedstawiającej wartość imienną listów rentowych, jeśli wydano 4 procentowe listy rentowe;

2) 5·00% sumy przedstawiającej wartość imienną listów rentowych, jeśli wydano listy rentowe 4 $\frac{1}{2}$ procentowe.

W pierwszym wypadku płacić będzie właściciel włości rentowej (obowiązany do renty) rentę powyższą przez lat 56 w drugim przez lat 52.

VI. Wolny rok.

§. 9.

Jeżeli pożyczka rentowa udzielona została na umożliwienie utworzenia gospodarstwa rolniczego o średnich rozmiarach przez zakupno gospodarstwa lub dokupno odpowiednich gruntów (§. 3. ustęp 2), może opłata renty być na prośbę właściciela-nabywcy odroczoną przez pierwszy rok po zaciągnięciu pożyczki rentowej. W takim razie podwyższa się kwotę przyznanej pożyczki rentowej o jednoroczne odsetki listów rentowych a obliczoną od tak podwyższonej sumy pożyczkowej rentę płacić będzie właściciel gospodarstwa przez lat 56 względnie przez lat 52, stosownie do postanowień §. 8. niniejszej ustawy, poczynając ją płacić w rok dopiero od zaciągnięcia pożyczki.

VII. Możliwość wypowiedzenia renty przez dłużnika i wcześniejszej spłaty reszty pożyczki lub pewnej jej części.

§. 10.

Właściciel włości rentowej może celem całkowitej spłaty wypowiedzieć pożyczkę rentową dopiero po upływie 10 lat od jej zaciągnięcia. Krajowa Komisja rentowa ma to wypowiedzenie przyjąć i zarządzić spłatę nieumorzonej jeszcze części pożyczki.

Celem częściowej spłaty wolno właścicielowi włości rentowej wypowiedzieć część pożyczki, tak przed upływem lat 10 od jej zaciągnięcia, jak i później, i przez taką spłatę ponad plan umorzenia skrócić ilość rat a zatem i okres umorzenia. Jednakże w ciągu pierwszych dziesięciu lat po zaciągnięciu pożyczki, wypowiedzenia te razem wzięte nie mogą przenosić jednej czwartej części zaciągniętej pożyczki.

Jeżeli spłata nad plan wynosi przynajmniej $\frac{1}{4}$ część zaciągniętej pożyczki, natenczas może właściciel włości rentowej zarządzić rozłożenia reszty długu na nowy plan umorzenia. W takim razie zmniejszone raty umarzające będą tak oznaczone, aby spłata nastąpiła w okresie przyjętym w kontrakcie rentowym (§. 18).

VIII. Przymusowy zwrot pożyczki przed terminem umorzenia.

§. 11.

Krajowa Komisja rentowa nie ma w regule prawa wypowiedzenia pożyczki rentowej przed jej umorzeniem. Komisja ta może jednak zarządzić natychmiast zwrotu pożyczki, względnie nieumorzonej jej reszty, jeżeli właściciel włości rentowej:

- 1) gospodarstwo tak zaniedbuje, że opłata renty jest narażona na niebezpieczeństwo;
- 2) nie czyni zadość obowiązkom przyjętym utrzymywania budynków i ubezpieczania ich tudzież ziemiopłodów od ognia;
- 3) popadnie w konkurs;
- 4) zaciąga lekomyślnie uciążliwe długi;
- 5) jeżeli z powodu zaległej renty wdrożono egzekucję a zwłoka udzieloną nie została (§. 20 i 24);
- 6) jeżeli włość rentowa przejdzie w ręce osoby nieodpowiadającej warunkom §. 6.

IX. Zniesienie włości rentowej i wydzielenie z niej części.

§. 12.

Jeżeli ze względów dobra publicznego okaże się potrzebnem, aby jakaś posiadłość przestała być włością rentową lub aby z posiadłości będącej włością rentową wydzielone zostały pewne części, natenczas krajowa Komisja rentowa może zezwolić na spłacenie pożyczki rentowej w całości lub części nawet przed upływem lat 10 od zaciągnięcia pożyczki rentowej.

O ile takie wydzielenie pewnych części z włości rentowej nie nadwiera bezpieczeństwa (§. 14.) pożyczki rentowej, może Krajowa Komisya rentowa zezwolić na nie, nie żądając spłaty odpowiedniej części pożyczki udzielonej.

X. Zgaśnięcie niepodzielności włości rentowej i charakteru włości rentowej.

§. 13.

Po spłaceniu całej pożyczki rentowej, bądź to w terminie jej umorzenia, bądź wcześniej następuje wykreślenie cechy gospodarstwa niepodzielnego w księdze gruntowej. Z tem wykreśleniem gaśnie w myśl §. 5. niniejszej ustawy i §. 4. ustawy z dnia . . . . . Dz. u. i rozp. kr. Nr. . . . niepodzielność włości rentowej jako gospodarstwa rolniczego średnich rozmiarów i gospodarstwo to traci charakter włości rentowej.

XI. Granice bezpieczeństwa pożyczki rentowej i renty.

§. 14.

Krajowa Komisya rentowa przyznaje pożyczki rentowe na skutek podań wniesionych przez właścicieli gospodarstw rolniczych lub przez nabywców gospodarstw takich nowo powstających (§. 3 ustęp 1 lub 2).

Komisya winna podanie o pożyczkę rentową odrzucić:

1) o ile pożyczce rentowej i rencie na jej spłatę i oprocentowanie ustanowionej nie mogłoby przysługiwać pierwszeństwo przed innymi prywatno-prawnymi obciążeniami gospodarstwa,

2) o ile dla pożyczki rentowej i renty nie ma odpowiedniej pewności czyli bezpieczeństwa.

Pewność może Władza uważać za istniejącą, gdy pożyczka rentowa mieści się w trzydziestokrotnym iloczynie czystego dochodu katastralnego, oznaczonego przy ostatniej rewizji katastru podatku gruntowego, z dodatkiem najwyżej połowy kwoty, na jaką budynki są ubezpieczone albo gdy też pożyczka mieści się w trzech czwartych częściach wartości całego gospodarstwa oznaczonej przez osobne oszacowanie.

XII. Oszacowanie włości.

§. 15.

Oszacowanie przeprowadza Komisya przyznająca pożyczkę a może w niem uwzględnić wyższą wartość, spodziewaną, o ile chodzi o nowo powstające gospodarstwa, ze wzniesienia potrzebnych budynków mieszkalnych i gospodarczych, tudzież, o ile chodzi o gospodarstwa powstające z nabycia gruntów, które dotąd stanowiły części większych majątków, z faktu zmienienia ich na gospodarstwo rolnicze mniejsze. Przyznanie wyższej pożyczki na podstawie tej spodziewanej podwyżki wartości, o ile chodzi o budynki, winna Komisya odroczyć aż do chwili ukończenia budynków i ubezpieczenia ich; uwzględnienie podwyżki wartości wynikającej ze zmiany charakteru gospodarki może Komisya odroczyć aż do chwili osiągnięcia pierwszych rezultatów gospodarczych.

§. 16.

Przy wymiarze wysokości pożyczki rentowej w sposób oznaczony w §. 14. na $\frac{3}{4}$ wartości szacunkowej gospodarstwa względnie na trzydziestokrotny dochód katastralny powiększony o połowę ubezpieczonej wartości budynków, płacić będzie właściciel włości rentowej tytułem renty umarzającej przy emisji 4 procentowych listów rentowych 4·50 procent od sumy pożyczkowej przez lat 56, a przy emisji 4 $\frac{1}{2}$ procentowych listów rentowych 5·00 procent od tejże sumy przez lat 52.

Komisya winna przy oszacowaniu i ustanowieniu renty umarzającej mieć na uwadze obok wyniku obliczenia wskazanego w §. 14. także okoliczność, czy wypadająca z tego rachunku renta znajdzie w przychodzie gospodarstwa obok ciężących na tym przychodzie ciężarów z prawa publicznego i obok kosztów utrzymania gospodarstwa i gospodarza z jego rodziną dostateczne pokrycie i w miarę tego zastosować wymiar pożyczki.

§. 17.

Komisya przeprowadza oszacowanie gospodarstw zgłaszających się o pożyczki przez swe organa lub orzeka na podstawie wyrobionego w innej drodze przekonania o wartości szacunkowej gospodarstwa.

W wypadkach wyjątkowych, może Komisya powołać do przeprowadzenia oszacowania z miejscowych czynników odpowiednie osobistości.

XIII. Kontrakt rentowy.

§. 18.

Jeśli pożyczka przyznana zostanie, wygotowuje Komisya kontrakt o utworzeniu włości rentowej między zaciągającym pożyczkę rentową a Komisją, gdzie włością rentową staje się gospodarstwo istniejące, w tych zaś wypadkach, gdzie chodzi o utworzenie nowego gospodarstwa, między nabywcą gospodarstwa, tym, który grunta tworzyć mające to gospodarstwo pozbywa i Komisją. Skoro kontrakt uzyska zatwierdzenie Wydziału krajowego wnosi Komisya podanie do c. k. Sądu prowadzącego księgi gruntowe o hipoteczne wpisanie kontraktu, uwidocznienie w księgach hipotecznych niepodzielności gospodarstwa stanowiącego włość rentową i wpisanie — jeśli chodzi o nowopowstające gospodarstwo — prawa własności dla nabywcy włości.

Po tych wpisach następuje wypłata przez kasę krajową pożyczki rentowej w listach rentowych do rąk właściciela włości lub tej osoby, którą do podjęcia uprawnił.

§. 19.

Kontrakt o utworzeniu włości rentowej zawarty w wypadkach, w których chodzi o utworzenie nowego gospodarstwa, winien zawierać postanowienia o sposobie pokrycia z ceny kupna tej sumy, która w pożyczce rentowej nie znajduje pokrycia.

XIV. Kroki przymusowe przeciw dłużnikowi rentowemu.

§. 20.

Skoro właściciel włości rentowej nie spłaca renty mimo wezwania (§. 11.) winna Komisya wdrożyć i przeprowadzić kroki egzekucyjne.

XV. Władze.

§. 21.

Władzami powołanemi do tworzenia włości rentowych są:

1. Krajowa Komisya rentowa ;
2. Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

§. 22.

1. *Krajowa Komisya rentowa.*

a) *Skład.*

Krajowa Komisya rentowa składa się z: Marszałka krajowego lub Członka Wydziału krajowego, któremu Marszałek zastępstwo poruczy, jako przewodniczących, tudzież :

- 2 członków wybranych przez Sejm krajowy,
- 2 członków delegowanych przez Wydział krajowy,
- 2 członków mianowanych przez c. k. Namiestnika, z których jeden ma być urzędnikiem z charakterem sędziowskim.

Członkowie Komisji będą mieć zastępców w ten sam sposób powołanych.

Czas trwania funkcyi członków krajowej Komisji rentowej i ich zastępców ustanawia się na lat 6 odpowiednio do kadencyi Sejmu krajowego.

Krajowa Komisya rentowa urzęduje kolegialnie i rozstrzyga większością głosów.

Przewodniczący ma prawo wstrzymać wykonanie uchwały Komisji a w takim razie rozstrzyga Wydział krajowy sprawę przez swą uchwałę bez dalszego odwołania.

Wydział krajowy uchwała regulamin obrad i urzędowania kr. Komisji rentowej na podstawie jej wniosków.

§. 23.

Wydział krajowy oznacza wysokość dyet i kosztów podróży członków krajowej Komisji rentowej i w porozumieniu z tą Komisją postanawia o liczbie funkcyonaryuszów biura krajowej Komisji rentowej i o wysokości ich płac.

Koszta wynikające z urzędowania kraj. Komisji rentowej i koszta utrzymania jej biura i jego urzędowania ponosi fundusz krajowy Król. Galicyi i Lodomeryi, z Wielk. Ks. Krakowskiem.

§. 24.

b) *Zakres działania kraj. Komisji rentowej.*

Krajowa Komisya rentowa jest powołaną do udzielania pożyczek rentowych, i jako taka w myśl postanowień §§. 1—20. ni-

niejszej ustawy winna przedsiębrać wszelkie czynności, które do tego celu prowadzą. W szczególności winna Komisya:

1. badać i orzekać, czy gospodarstwa, których właściciele lub nabywcy chcą z nich utworzyć włości rentowe, mają przepisane w niniejszej ustawie cechy gospodarcze i przedstawiają żywotne jednostki gospodarcze;

2. badać, czy gospodarstwa te mogą być uznane za niepodzielne w myśl ustawy z dnia . . . . . Dz. u. i rozp. kr. Nr. . . . i wydawać odpowiednie orzeczenia.

3. badać, czy zgłaszający się o pożyczkę gospodarze odpowiadają warunkom w niniejszej ustawie określonym;

4. przeprowadzać badanie bezpieczeństwa pożyczki rentowej i wymierzać rentę umarzającą;

5. oznaczać instytucje asekuracyjne, w których właściciele włości rentowych mają ubezpieczać swe budynki i ziemiopłody;

6. wygotowywać kontrakty rentowe i zarządzać wypłatę pożyczek rentowych;

7. czuwać nad regularną spłatą renty umarzającej, udzielać zwłoki w spłacie renty w razie uzasadnionej potrzeby, oznaczać procenta zwłoki i przedsiębrać kroki mające na celu zabezpieczenie pożyczek rentowych od strat, tudzież w razie potrzeby zastępować interesa emisji krajowych listów rentowych;

8. zezwalać na wydzielenie pewnych części z włości rentowej lub na odjęcie gospodarstwu cechy włości rentowej i zniesienie jego niepodzielności w myśl ustawy z dnia . . . . . Dz. u. i rozp. kr. Nr. . . .

9. dozwalać lub odmawiać spłaty renty umarzającej przed terminem umorzenia;

10. zezwalać na rok wolny;

11. przy wygotowaniu kontraktu rentowego dla nowo powstających gospodarstw, badać warunki kupna zamierzonego i w razie, gdyby one nie odpowiadały żywotności gospodarczej przyszłej włości, odmówić udzielenia pożyczki;

12. pośredniczyć w miarę możliwości przy oczyszczaniu z długów hipoteki gospodarstw, mających stać się włościami rentowymi.

§. 25.

Krajowa Komisya rentowa może we wszystkich wypadkach, w których uzna to za wskazane, zażądać od zgłaszających się o pożyczkę rentową, złożenia odpowiedniej kwoty na pokrycie kosztów badania sprawy na wypadek, gdyby włość rentowa nie mogła przyjść do skutku.

§. 26.

Krajowa Komisya rentowa winna czuwać nad utworzeniem włościami rentowymi, nad podniesieniem w nich gospodarstwa i dobrobytu.

W wykonaniu tego obowiązku przedkłada krajowa Komisya rentowa Wydziałowi krajowemu wnioski co do udzielania poszczególnym właścicielom włości rentowych odpowiednich zasiłków z funduszków przeznaczonych przez Sejm krajowy na cele podniesienia kultury rolniczej i melioracye.

§. 27.

2. Wydział krajowy.

Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielk. Ks. Krakowskiem, jako władza wydająca krajowe listy rentowe, w których wypłacane będą pożyczki rentowe, umarżane opłatą renty :

1. zatwierdza lub odrzuca wygotowane przez krajową Komisję rentową kontrakty rentowe ;
2. oznacza stopę procentową listów rentowych w granicach tej ustawy (§. 8.).
3. określa formę krajowych listów rentowych i ich typy za zatwierdzeniem ich przez c. k. Rząd ;
4. przeprowadza co pół roku losowanie listów rentowych.

§. 28.

Rokrocznie przedkłada Wydział krajowy Sejmowi krajowemu sprawozdanie o działalności krajowej Komisji rentowej i uzasadnione wnioski co do potrzebnych dla dalszej jej działalności kredytów.

XV. Emisya listów rentowych.

§. 29.

Wydział krajowy wydawać będzie opiewające na okaziciela półrocznie z dołu oprocentowane po 4 od sta lub po $4\frac{1}{2}$ od sta papiery kredytowe, które noszą nazwę: Listy rentowe Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Ks. Krakowskiem. Posiadacz tych listów rentowych nie ma prawa ich wypowiedzieć. Listy te będą co pół roku losowane w miarę umorzenia pożyczek w listach tych wydawanych.

Emisya listów rentowych nie może przenosić kwoty, jaką Sejm krajowy oznaczy osobną uchwałą, jako stanowiącą granicę emisji listów rentowych.

Plan umorzenia listów rentowych, wysokość tych listów i ich tekst ustanawiać będzie Wydział krajowy z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez c. k. Ministerstwo Skarbu i Rolnictwa.

§. 30.

Wydział krajowy wydawać będzie listy rentowe tylko w miarę i do wysokości nabytego prawa do pobierania renty umarżającej te listy.

§. 31.

Łączna suma wydanych przez Wydział krajowy listów rentowych nie może nigdy przewyższać sumy nabytych przez kraj praw poboru rent umarżających, czyli sumy udzielonych a nie umorzonych pożyczek rentowych.

§. 32.

Wydział krajowy będzie wydawać listy rentowe tylko w terminach stałych: 1. stycznia, 1. kwietnia, 1. lipca, i 1. października każdego roku.

§. 33.

Dla wydawanych przez Wydział krajowy listów rentowych utworzone będą trzy fundusze:

- a) fundusz oprocentowania listów rentowych,
- b) fundusz umorzenia listów rentowych,
- c) fundusz rezerwowy listów rentowych.

§. 34.

Przeznaczeniem funduszu oprocentowania listów rentowych jest oprocentowanie tychże listów. Do funduszu tego wpływają z pobieranych rent umarzających te kwoty, które są oprocentowaniem kapitału pożyczonego w pożyczce rentowej.

Gotówka ztąd uzyskana winna być lokowana w papierach pupilarne bezpieczeństwo posiadających, o ile nie jest potrzebna na wypłatę kuponów od listów rentowych.

§. 35.

Fundusz rezerwowy listów rentowych służy na pokrycie straw funduszu oprocentowania listów rentowych. Do funduszu rezerwowego wpływają:

- a) przedawnione listy rentowe i kupony,
- b) odsetki od chwilowo lokowanej gotówki wszystkich funduszy wymienionych w §. 33. niniejszej ustawy.

§. 36.

Fundusz umorzenia listów rentowych służy do umarzania tychże listów a wpływają doń pobierane na umorzenie części rent umarzających (różnica między stopą oprocentowania listów rentowych o procentem wyrażonym w rencie umarzającej) i gotówkowe spłaty wcześniejsze rent umarzających.

Listy rentowe umarzać się będą przez wylosowanie i wykupno.

Wydział krajowy orzeka o sposobie lokowania funduszu umorzenia listów rentowych.

§. 37.

Losowanie listów rentowych odbywać się winno publicznie z reguły co pół roku.

Suma listów, które mają uleże losowaniu, musi odpowiadać kwocie, którą 8 dni przed terminem losowania wykazywał stan funduszu umorzenia, o ile tenże fundusz gotówki swej nie użył na zakupno własnych listów rentowych. Kwoty niższe niż najniższa suma, na którą list rentowy opiekować może, pozostają do dalszego losowania.

Pierwsze losowanie odbędzie się w 2 lata po wydaniu pierwszych listów rentowych.

§. 38.

Wypłata wylosowanego listu rentowego nastąpi w 6 miesięcy po terminie losowania za zwrotem listu rentowego z arkuszem kuponowym i talonem, przyczem wyrównane będą zalegające a nie zadawnione odsetki a potrącone jeszcze nie zapadłe a nie zwrócone kupony.

Oprocentowanie listów wylosowanych ustaje z dniem wylosowania.

§. 39.

Posiadacz listu rentowego jest uprawniony do podjęcia kuponu w dniu jego zapadłości bez żadnych potrąceń, i do podjęcia pełnej imiennej wartości wylosowanego listu rentowego w terminie określonym w §. 38.

XVI Gwarancya kraju za listy rentowe.

§. 40.

Za wypełnienie zobowiązań płynących z wydania listów rentowych ręczy posiadaczom tych listów, o ileby na to nie wystarczyły fundusze w §. 33. wymienione, kraj Królestwo Galicyi i Łodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

XVII. Zatwierdzenie preliminarzy i zamknięć funduszu emisyi.

§. 41.

Wydział krajowy przedkłada Sejmowi krajowemu preliminarze i zamknięcia rachunkowe funduszu emisyi listów rentowych do uchwalenia względnie zatwierdzenia.

§. 42.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Moim Ministrom: spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, skarbu i rolnictwa.

II.

U S T A W A

z dnia . . . . . o czasowej niepodzielności posiadłości rolniczych, (gospodarstw) średnich rozmiarów, korzystających z kredytu rentowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

§. 1.

Gospodarstwa średnich rozmiarów obciążone kredytem rentowym Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem podlegają osobnym, w niniejszej ustawie zawartym, przepisom co do możności dzielenia takich posiadłości (gospodarstw).

§. 2.

Gospodarstwami rolniczemi średnich rozmiarów w rozumieniu ustawy niniejszej są gospodarstwa rolnicze bądź istniejące, bądź przy pomocy kredytu rentowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem nowo powstające, które odpowiadają warunkom wymienionym w ustawie o tworzeniu włości rentowych z dnia . . . . . a to w §. 2. pod 1, 2, 3, w §. 3. ustępie ostatnim i §. 4., którym krajowa Komisya rentowa ustanowiona tąż ustawą przyznała kredyt rentowy w myśl tej ustawy.

W skład takiego gospodarstwa średnich rozmiarów wchodzi wszelkie nieruchomości położone w jego obrębie niemniej przywiązane doń służebności. O tem, co ma być uważanem za przynależność, takich gospodarstw stanowi ustawa cywilna, przedewszystkiem zaś przynależnością taką jest inwentarz gospodarczy, żywy i martwy, potrzebny do prowadzenia gospodarki.

§. 3.

Uznanie gospodarstwa rolnego za gospodarstwo średnich rozmiarów w rozumieniu niniejszej ustawy jest rzeczą krajowej Komisji rentowej, jako władzy udzielającej kredytu rentowego w myśl ustawy z dnia . . . . . Dz. ust. i rozp. kr. Nr. . . . .

§. 4.

Gospodarstwa, o których mowa w §. 1. i 2. niniejszej ustawy są, jak długo trwają ciężące na nich zobowiązania rentowe, czasowo niepodzielne, a wszelkie akta prawne przeciwko temu działywane, są prawnie nieważne.

Podział takich gospodarstw na części w stosunku do całości idealnie oznaczone, n. p. na połowę, cztery części i t. d. bez naruszenia całości, jest dopuszczalny.

Jeżeli skutkiem takiego podziału wytworzy się stosunek współwłasności między innemi osobami, niż małżonkowie, obowiązani będą współwłaściciele donieść Komisji krajowej rentowej lub jej umocowanemu na miejscu, komu poruczyli zarząd gospodarstwa, będącego przedmiotem współwłasności, i opłatę renty na nią ciężącej. Jeżeli tego nie uczynili mimo wezwania wystosowanego do nich z oznaczeniem stanowczego terminu prekluzyjnego, będzie rzeczą Komisji zastanowić się nad tem, czyli ze względu na bezpieczeństwo renty nie należy zażądać natychmiast zwrotu nieumorzonej reszty pożyczki stosownie do przepisu §. 11. ust. 6. ustawy z dnia . . . . . Dz. u. i rozp. kraj. Nr. . . . .

§. 5.

Wydzielenie części z niepodzielnego gospodarstwa (§. 4.) może nastąpić, pominąwszy wypadki wyłączenia, lub wypadki kommasacyj podług ustawy z dnia 9. grudnia 1899 Nr. 18. Dz. u. kr. jedynie za przyzwoleniem krajowej Komisji rentowej. Komisya ta może zezwolić na takie wydzielenie, jeśli ono nie spowoduje utraty cechy gospodarstwa średnich rozmiarów określonej w §§. 1 i 2. niniejszej ustawy, i jeśli przez to bezpieczeństwo pożyczki rentowej nie będzie zachwiane.

Jeżeli uznanem będzie za potrzebne lub pożyteczne wydzielić część z niepodzielnego gospodarstwa w celu rozszerzenia, przełożenia lub budowy drogi publicznej, w celu przeprowadzenia regulacji wód, osuszenia bagna lub w innych celach dobra publicznego, natenczas przyzwolenie wyjątkowo może być udzielonem, także wtedy, gdyby wydzielenie spowodowało zmniejszenie rozmiarów gospodarstwa poniżej granic oznaczonych w § 2. ustawy z dnia . . . . . byleby tylko przez to nie zostało zagrożone bezpieczeństwo kredytu rentowego.

Zniesienie całkowite niepodzielności z równoczesną utratą cechy gospodarstwa średnich rozmiarów (§§. 1. 2.) może nastąpić jedynie wskutek spłaty pożyczki rentowej w sposób wskazany w ustawie z dnia . . . . . (§§. 10, 11. i 13.).

§. 6.

Jeżeli wydzielenie części z niepodzielnego gospodarstwa (§. 4.) nastąpiło wskutek wyłączenia i spowodowało zmniejszenie rozmiarów gospodarstwa poniżej granic oznaczonych w §. 2. ustawy z dnia . . . . . będzie rzeczą krajowej Komisji rentowej orzec, czy i pod jakimi warunkami zmniejszone gospodarstwo może mimo to zachować cechę gospodarstwa średnich rozmiarów w rozumieniu tej ustawy, czyli też nastąpiła utrata owej cechy.

Krajowa Komisya rentowa winna zezwolić na wymianę części składowych niepodzielnego gospodarstwa na inne grunta mające niemniejszą wartość, jeżeli wykazanem będzie, przez orzeczenie przewidziane w §. 10. ustawy państwowej z dnia 6. lutego 1869 w Nr. 18. Dz. p. p. i w ustawie krajowej z 5. kwietnia

1870 Nr. 36. Dz. u. kr., że ta wymiana ma na celu lepszą arondację tego gospodarstwa.

W wypadku kommasacyi przeprowadzonej podług ustawy krajowej z dnia 9. grudnia 1899. Nr. 18. Dz. u. kr. wstępują grunta przydzielone gospodarstwu w myśl prawomocnie zatwierdzonego planu kommasacyjnego w miejsce poprzednich części składowych wciągniętych w kommasację.

§. 7.

Niepodzielność gospodarstw określonych w §§. 1 i 2 niniejszej ustawy winna być uwidoczniona w księgach gruntowych z wyraźnym powołaniem się na niniejszą ustawę.

Uwidocznienie to uskuteczniają c. k. Sądy prowadzące dotyczące księgi gruntowe na podstawie podania krajowej Komisji rentowej wniesionego natychmiast po przyznaniu właścicielowi gospodarstwa pożyczki rentowej a przed zrealizowaniem tej pożyczki.

C. k. Sądy prowadzące księgi gruntowe winny podania takie krajowej Komisji rentowej jak najrychlej załatwiać, uskuteczniając w wykazie hipotecznym obejmującym nowopowstałe gospodarstwo, względnie w wykazach hipotecznych obejmujących grunta tworzące już istniejące gospodarstwo, na czele tych wykazów nadpis: »Gospodarstwo niepodzielne w myśl ustawy z dnia . . . . Dz. u. i rozp. kr. Nr. . . .«, względnie: »Część składowa gospodarstwa niepodzielnego w myśl ustawy z dnia . . . . . Dz. u. i rozp. kr. Nr. . . .« W wykazie hipotecznym, który obejmuje zabudowania, należy uwidocznic, jakie są jeszcze wykazy hipoteczne obejmujące inne części składowe tegoż gospodarstwa.

Z chwilą prawomocności wpisu, stwierdzającego w księgach gruntowych niepodzielność gospodarstwa, jest gospodarstwo niepodzielnem w rozumieniu §. 4 niniejszej ustawy.

§. 8.

Przy każdym c. k. Sądzie prowadzącym księgi gruntowe należy utrzymywać rejestr gospodarstw niepodzielnych obejmujący także odsyłacze wskazujące wykazy hipoteczne, które dotyczą części składowych niepodzielnych gospodarstw.

§. 9.

Właściciel gospodarstwa niepodzielnego może takich gospodarstw mieć więcej, każde jednak winno stanowić odrębną samodzielną całość.

Łączenie więc dwu lub więcej gospodarstw średniej wielkości określonych w §. 2 niniejszej ustawy w jedno większe gospodarstwo jest niedozwolonem, chociażby łączny dochód katastralny z połączenia powstałego gospodarstwa i jego łączna powierzchnia nie przenosiły granic określonych w pojęciu średniej posiadłości rolniczej.

§. 10.

Właściciel gospodarstwa określonego w §. 2 niniejszej ustawy może je powiększyć przez wcielenie za zezwoleniem krajowej Komisji rentowej gruntów dokupionych, w inny sposób nabytych lub odziedziczonych.

Komisya może takiego zezwolenia na powiększenie gospodarstwa udzielić, jeśli:

1. grunta, które mają być wcielone są w chwili wcielenia wolne od długów hipotecznych,
2. gospodarstwo przez to nie traci cech rolniczej posiadłości średnich rozmiarów,
3. powiększenie takie odpowiada gospodarczym i społecznym wymogom.

§. 11.

Wcielone do gospodarstwa, określonego w §. 2 niniejszej ustawy, grunta i nieruchomości będą dopisane na podstawie zezwolenia krajowej Komisji rentowej do wykazu hipotecznego obejmującego to gospodarstwo, względnie do jednego z wykazów hipotecznych obejmujących części gospodarstwa.

§. 12.

Prawa zastawu na gospodarstwie określonym w §. 1. niniejszej ustawy w przyszłości hipotecznie zabezpieczone, mogą, jeśli części składowe tego gospodarstwa nie są objęte jednym wykazem hipotecznym, obciążać tylko całość tego gospodarstwa, względnie, jeśli ono stanowi współwłasność kilku osób, mogą obciążać tylko idealne jego części należące do współwłaścicieli.

Przedmiotem postępowania egzekucyjnego i egzekucyjnej sprzedaży może być jedynie całe gospodarstwo wraz z wszystkimi jego częściami składowymi i przynależnościami.

§. 13.

Niepodzielność gospodarstw określonych w §. 2. niniejszej ustawy gąśnie :

a) odnośnie do całego gospodarstwa :

1. wskutek umorzenia kredytu rentowego na gospodarstwie ciężącego (§. 4.);

2) wskutek zezwolenia krajowej Komisji rentowej na odjęcie mu cechy niepodzielnego gospodarstwa (§. 5. ustęp 1. i 2.);

b) odnośnie do poszczególnych części składowych gospodarstwa :

wskutek zezwolenia krajowej Komisji rentowej (§. 5. ustęp 3.)

§. 14.

Zgaśnięcie niepodzielności winno być natychmiast uwidocznionem w księgach gruntowych.

C. k. Sądy prowadzące księgi gruntowe będą na podstawie podań krajowej Komisji rentowej skutecznie wykreślać wpisów dokonanych w myśl postanowień §. 7. niniejszej ustawy, tudzież w razie częściowego wydzielenia, odpisania wydzielonych części składowych z całości.

Zmiany te winny też być uwzględnione w rejestrze gospodarstw niepodzielnych.

§. 15.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z chwilą wejścia w życie ustawy o tworzeniu włości rentowych.

§. 16.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam moim Ministrom spraw wewnętrznych, sprawiedliwości i rolnictwa.
